

Maja Volk

UMETNOST U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA, OSNOVNIM I SREDNjim ŠKOLAMA

ZA KULTURNu ŠKOLU ILI ŠKOLU KULTURE

Iz naših škola odavno je nestalo bilo kakvo osećanje zadovoljstva, bilo među nastavnicima, bilo među đacima. Insistiranje na suvoparnoj faktografiji, favorizovanje takozvanih glavnih predmeta, kao što su srpski jezik i matematika, pežorativan odnos prema umetničkim predmetima, poput likovnog i muzičkog, odsustvo svih drugih oblika umetnosti, od umetnosti pokreta do filma, doveli su dotle, da đaci završavaju škole, nesposobni da primene to znanje u svakodnevnom životu: oni ne umeju da razlikuju stilove, ni u muzici ni u slikarstvu, nemaju odnos prema pozorištu, operi, baletu, ne umeju da se ponašaju na koncertima, mada znaju rezerve uglja u Francuskoj i gustinu naseljenosti svih evropskih zemalja, ali ih to sigurno neće zainteresovati ni za putovanja, ni za dalja proučavanja drugih kultura. Jednom rečju, uspeali smo da postojećim sistemom iškolujemo nekulturne ljude. Parole i kampanje, poput one “nije teško biti fin”, malo šta mogu da poprave u okoštalom mentalnom sklopu svršenih đaka. Fakulteti ne mogu više ništa, jer sa fakultetskom diplomom dobijamo stručnjake, ali ne i intelektualce. Vreme lekara koji su istovremeno bili i muzičari, pisci ili slikari, davno je, na žalost, prošlo. Sa roditeljima koji su sve više odsutni od kuće, *kulturno vaspitanje mora da prodre u školski sistem kao prioritetni zadatak svih nas.*

Kako umetnost može da pomogne u postojećoj školskoj praksi?

U svakoj reformi, pogotovo našeg školstva suočenog sa dugogodišnjom inercijom i zabludama o dobroj školi, boljoj od svih drugih, treba postaviti ciljeve i dinamiku promena, globalnu strategiju i odmeriti praktične mogućnosti:

– ***Harmoničan razvoj senzibiliteta i racija***

U dosadašnjoj praksi, favorizovani su određeni predmeti i potpuno racionalno se pristupalo učenju, gde su činjenice, brojke, slova, učenje napamet i reprodukovanje mehanički stečenog znanja, obeležili naš školski sistem. Har-

moničan razvoj senzibiliteta, od ranih dana, upravo putem umetnosti, akcenat na duhovnom i kulturnom razvoju ličnosti đaka jedini je lek protiv primitivizma i zakorelog mentaliteta s kojim se nijedan zakon ne može izboriti.

– *Stimulacija zanemarene emotivne inteligencije dece*

Emotivna inteligencija je ključna za snalaženje čoveka u životu. Emotivne blokade i nerazvijena emotivna inteligencija, potpuno anuliraju inteligenciju racija. Umetnost koja deluje oslobađajuće i pruža različite vidove izražavanja može puno doprineti razvoju emotivne inteligencije mladih ljudi.

– *Razvoj kreativnog mišljenja*

Pasivnost je jedna od odlika našeg školstva. Kreativnost podrazumeva veliki broj različitih delatnosti, usmerene oko jednog projekta, i time se psihološki smanjuje pritisak na đaka, dok proces učenja postaje zadovoljstvo, bez uobičajenog zamora.

– *Šire obrazovanje postojećeg nastavnog kadra*
– *formiranje kreativnog nastavnika*

Promenom životnog sadržaja dece, i nastavnici u novoj školi moraju da se izbore za svoj opstanak, upravo intenzivnim radom na sebi. Preneti sopstveno znanje je vrhunski zadatak nastavnika, a način kako se znanje prenosi je ključno u uspostavljanju kontakta sa učenicima. Dramske tehnike, teatralan pristup određenoj materiji, korišćenje ostalih umetnosti kao pomoćno ili čak glavno sredstvo i te kako će učiniti čas zanimljivijim. Profesor mora postati animator, ne bi li dobio bitku protiv ostalih sadržaja kojima je dete “bombardovano” tokom dana, bilo putem medija, kompjutera ili drugih aktivnosti.

– *Uvođenje umetnika u škole*

Dosadašnje diletantsko učešće neobučениh a ambicioznih nastavnika u radu određenih umetničkih sekcija, ili pripremi određenih priredbi, u velikoj meri kontraproduktivno deluju na decu. Profesionalci, umetnici, mnogo primerenije i korisnije mogu da utiču na formiranje kreativnog u đacima, a istovremeno, smanjuje se pritisak na postojeći nastavni kadar.

– *Stimulacija roditelja*

Roditelji, takođe potpuno pasivizirani i degradirani u postojećoj školi, godinama trenirani na snishodljivost i razne vidove sitne korupcije, mereni još od Nušićevog doba finansijskom težinom, volonterskim učešćem u pojedinim umetničkim projektima, svojim pravim veštinama i profesionalizmom baciće potpuno novo svetlo na sebe, svoje dete i mesto roditelja u školskom sistemu. Umetnici, koji su istovremeno i roditelji, apsolutno treba da se svojim radom nametnu školama gde im deca pohađaju nastavu. Veze između dece i roditelja

se time učvršćuju, naročito u doba puberteta, a relaksirajuće deluju na preopterećene nastavnike.

– ***Umetnost dostupna svim đacima***

Dosadašnji umetnički razvoj deci je omogućen isključivo kroz malobrojne umetničke škole, i razne komercijalizovane kurseve, koje pohađaju samo deca čiji roditelji to mogu da plate. Mnogi talenti se tako gube, bez ikakve nade da će se razviti. Ogroman kulturni potencijal nacije trune, bez ikakve šanse da otkrije sopstvene vrednosti i plasira ih korisno u društvu. Koliko li dece voli crtati film, i želi da se bavi animacijom, bez ikakve šanse da dođe do informacije, a kamoli mogućnosti da izrazi svoj talenat?

Umetničkim projektima, predviđenim za sve đake, tokom celokupnog školovanja, mogu se makar malo otškrinuti vrata mogućnosti ličnog izraza, i za trenutak osvetliti dalji mogući put.

– ***Razvoj duha***

Praktična primena umetnosti u životu, od umetnosti ukusa, negovanja stila, estetizacije svakodnevice, kroz proučavanje umetničkih vrednosti kroz vekove, uspostavlja kontinuitet između prošlosti i sadašnjosti, predaka i potomaka, nasleđa i novoga.

– ***Negovanje kulturnog nasleđa***

Mora da počne u sasvim ranom uzrastu i da bude konstantan proces, jer jedino tako možemo da se odupremo invaziji lošeg ukusa, uništavanju jezika, uvoznog nekulturi i drugim oblicima kulturnog nasilja, a da istovremeno stvaramo ponosnog građanina, čiji koreni nisu bukvalni, već u kolektivnom kulturnom nasleđu i baštini.

Da bi se postigli ovi strateški ciljevi, neophodno je da umetnost prođe u sve nastavne predmete, kao pomoćno sredstvo za bolje savlađivanje gradiva. Jedna slika, film, književno ili muzičko delo, i te kako mogu da pomognu da se prihvati, usvoji i razume nastavna jedinica iz istorije, geografije (zar *Put u središte Zemlje* Žila Verna nije najbolje štivo za objašnjenje zemljinih slojeva i sedimentnih stena), biologije (primer – ima li boljeg početka priče o genetici i kloniranju, od filma *Momci iz Brazila/The Boys From Brazil?*), pa čak i matematike (da li su ikada đaci na času matematike bilo u osnovnoj ili srednjoj školi govorili o istoriji matematike, ili videli bistu Pitagore ili Mike Alasa?). Profesori moraju da postanu ANIMATORI na času, a za to su im potrebne umetničke tehnike i dopunska znanja iz sopstvenih oblasti, vezana ili obrađena kroz umetnička dela. Jedino tako može se uspostaviti intiman, ličan odnos sa predmetom i od puke apstrakcije i racija, probuditi emocije u đaku, a one će ga jedino motivisati za dalji rad.

Škola je postala mentalno nezdrava sredina, gde nije potrebno sondiranje terena ni sprovođenje ankete da bi se došlo do spoznaje, da većina đaka, ako ne svi, mrze školu, i doživljavaju je kao nešto potpuno odvojeno od života (uobičajeni odgovori na pitanje, šta će da rade kad završe školu su – “Počeću da živim”, “živnuću”, “konačno ću da radim ono što želim”, itd.). Ogromna količina fizičkih povreda u osnovnim školama, prisustvo droge, cigareta i alkohola ukazuje na potpuno nekontrolisanu energiju sabijenu kod đaka koja, neusmerena, deluje destruktivno. Nisu samo roditelji krivi za to, ni televizija, ni kompjuteri, ni “današnji način života”. Konačno, neko treba da kaže da je i škola, sa zamorenim nastavnicima koji se godinama nisu usavršavali, u kojoj se provodi više vremena nego kod kuće, i te kako kriva za takvo stanje.

Umetnost, primenjena kroz zajedničke razredne projekte, angažovaće đake, motivisaće ih i kanalisati energiju u nešto što je plodonosno, a samim tim u sebi nosi pojam zadovoljstva sobom jer je nešto urađeno. Ocena više nije merilo zadovoljstva učenika. ĐAK ZADOVOLJAN SOBOM nema potrebe za drogom niti alkoholom. Po ocenama loš đak kroz zajednički umetnički projekat može naći SAMOPOTVRĐIVANJE i zadobiti divljenje i nastavnika i đaka.

Umetnost u sebi jedina nosi mogućnost i fizičkog i emotivnog pražnjenja, neophodnog u razvoju dece. U nastavi fizičkog vaspitanja najbolje se vidi mana isključivo fizičkog pristupa telu, gde fizičko pražnjenje nema nikakvog efekta na razvoj duha. Uvođenje baletskih tehnika, modernog baleta, plesa, telesnog izraza, joge ili savlađivanje cirkuskih veština akrobatike, žongliranja i slično, uz muziku, ritam i dinamiku kao neophodne elemente, mnogo bi više i zamorile i opustile đake, da ne govorim o stepenu njihovog duhovnog rasta i podignutog nivoa motivacije. Igra tela i umetnost cirkusa je već ušla u francuske škole uz pomoć profesionalnih koreografa i dala neslućene rezultate, kroz konkretne realizovane projekte, od kojih je festival modernog baleta osnovnih i srednjih škola u Šartru bio jedan od najznačajnijih kulturnih događaja 2000. godine. Šta je ovde novina – *rasterećenje postojećeg nastavnog kadra i uključivanje profesionalaca u školski sistem.*

Koliko đaka godišnje maturira u Srednjoj baletskoj školi “Lujó Davičó”? Kvalifikacija im nije priznata, ne mogu da dobiju nikakvo zaposlenje, ostaje im ili da nastave da se bave baletom ili da upisuju druge škole. To isto važi i za one maturante srednjih muzičkih škola koji neće nastaviti dalje studije na Fakultetu muzičkih umetnosti. Ministarstvo prosvete mora pod hitno da prizna njihove stručne kvalifikacije i da ih uključi u sistem školstva, od predškolskih do školskih ustanova. Time bi se istovremeno i pomoglo ovim mladim ljudima, a i kvalitet nastave podigao na viši nivo.

Francusko ministarstvo prosvete je otišlo korak dalje – omogućilo je i dopustilo nešto što je do sada bilo nezamislivo i zabranjeno.

– profesori koji poseduju i druge veštine nevezane za njihove stručne predmete mogu da to sada primene u nastavi – dakle, ako profesor matematike svira violinu, njegova je obaveza da se uključi u nastavu muzičkog vaspitanja, ili da objasni vezu muzike i matematike na svom času. Ovim se podstiče ANIMATOR u nastavniku, diže motivacija i samim nastavnicima a i đaci doživljavaju svog nastavnika kao ljudsko biće koga zanimaju i druge stvari osim sopstvenog predmeta.

POVEZIVANJE RADA DVA MINISTARSTVA – KULTURE I PROSVETE

Neophodno je da se škole orijentišu geografski prema najbližoj kulturnoj ustanovi, ali tada ta ustanova ima obavezu da svoje delatnosti približi đacima – pozorišta (OPERA I BALET) moraju da uvedu matinee, umetnički fakulteti moraju kao obavezni staž da uvedu volontiranje svojih studenata po školama, bilo kroz koncerte, izložbe, predavanja ili prave projekte.

U Parizu je počela da radi recimo DEČJA OPERA, gde su zapravo klasični školski horovi sa već dosadnim ili sumnjivim repertoarom transformisani u prave male operne predstave. Zašto se tako nešto ne bi moglo desiti i u manjim sredinama, koje nemaju opere niti balet? Višak školskih prostora, a to je već predloženo kao sjajna ideja, treba ustupiti umetnicima za njihove ateljee. Muzeji takođe moraju biti aktivniji – Muzej kinoteke bi, recimo, morao da ima programe namenjene školskoj deci, od retrospektive filmova Širli Templ, do festivala dečjeg filma ili ciklusa dece glumaca, i takođe da ima redovne prepodnevne projekcije, u vreme nastave. Muzej naive u Jagodini, za školsku decu Jagodine morao bi da osmisli projekte, slikarske radionice, fabrika keramike u Mladenovcu, da svoje dizajnere i keramičare pošalje po školama mladenovačke opštine itd. Muzejske izložbe više ne mogu da budu namenjene samo odraslima, gde su deca obično nepoželjna. Multimedijalni pristup, vizuelizacija kao edukativni metod i tematske izložbe kao na primer “Deca na slikama srpskih slikara 19. veka”, “Igračke i dečje igre u Srbiji”, “Školski pribor kroz vekove” itd., mnogo više mogu da učine na edukaciji dece, njihovih nastavnika i roditelja i deluju podsticajno u razgovoru koji ima za cilj da uspostavi kontinuitet između prošlosti i sadašnjosti, kulturnog nasleđa i savremenog kiča.

GROBLJA treba tretirati kao muzeje znamenitih ljudi. I poseta groblju može biti početak projekta, u koji se uključuju predmeti kao što su istorija, geografija i drugo, gde treba “preorati” biblioteku, pričati sa ljudima, saznati.

Istraživanje kao metod treba vratiti u školu. Naši đaci su potpuno nesposobni da koriste arhive, biblioteke i druge baze podataka. Njihova pasivizacija je potpuna, oni slušaju, uče i ponavljaju naučeno. Za istraživanje je potrebno

više vremena, motivacije. Zato je neophodno maksimalno prorediti postojeću gomilu nepotrebnih činjenica, kojima su "bombardovani" đaci. Kopajući i tragajući za nekim podatkom, đaci će neosetno dobiti čitav niz drugih informacija, bez psihičkog pritiska i primoravanja na učenje. Zato služe projekti.

U Francuskoj su uvedeni obavezni kulturno umetnički razredni projekti na svim nivoima obrazovanja, sa ciljem da svako dete kroz 4 faze školovanja prođe kroz 4 obavezna umetnička projekta: po jednom u predškolskoj ustanovi, osnovnoj i srednjoj školi.

Za svaki umetnički razredni projekat predviđeno je 30 časova, raspoređenih interdisciplinarno, jer projekti zahtevaju timski rad svih nastavnika. Dakle, ako je projekat đaka Osnovne škole "Radoje Domanović", recimo, "Moj blok 28", sa ciljem da se napravi turistička brošura ovog naizgled krajnje nezanimljivog novobeogradskog bloka, đaci moraju da naprave fotografije, osmisle brošuru uz pomoć profesora tehničkog obrazovanja, istraže imena ulica, odu na bulevar Arsenija Čarnojevića, pa njega "obrade" na času srpskog i času istorije, pa pišu male pesme, priče, zanimljivosti ili intervjue, pa otkriju na času geografije kako je izgledao blok pre izgradnje, sa barama i močvarama, pa nacrtaju to na času likovnog, pa istraže ko je od živih i mrtvih umetnika živeo u tom bloku, pa nađu violonistkinju iz opere Narodnog pozorišta, pa ona priredi mali koncert, pa je fotografišu, pa nađu FDU, pa posete sa profesorkom biologije park ili grčko kiparsku pijacu i popričaju na temu avokada i domaćih biljaka, na času geografije odrade nastavnu jedinicu o Grčkoj i Kipru, itd, itd. Na kraju projekta, sve to objave u knjižici uz nesebičnu pomoć roditelja, kada već ministarstvo ne može to da dotira, kao u Francuskoj, gde razredi po takvom projektu dobijaju 700 Eura. Rezultat ovakvog projekta je veliko zadovoljstvo đaka što su nešto uradili, zadovoljstvo-umesto kompleksa-što žive baš u tom znamenitom bloku, a tokom istraživanja će sigurno naučiti mnogo više nego na uobičajenih 30 časova nastave. Da ne pričam o tome kako bi ih ovaj projekat i kod kuće angažovao i prirodno smanjio gledanje TV PINK-a. Možete li zamisliti tek kako bi to bilo zanimljivo i opšte korisno u malim sredinama ili urbanim opštinama, istorijski važnim?

Od tih 30 časova nastave tokom jedne školske godine, predviđenih po projektu u Francuskoj, 15 časova je rezervisano za rad sa profesionalnim umetnicima. Tako bi u pomenutom projektu Bloka 28, umetnički fotograf govorio deci kako da fotografišu, glumci i reditelji sa FDU bi održali nekoliko časova, pomenuta violonistkinja i ja, kao jedini živi pisac (i ta podela u školama na žive i mrtve pisce je uvredljiva) u Bloku 28 bi takođe nešto priredile iz svoje oblasti, rediteljka Ivana Vujić koja stanuje u čuvenoj "potkovici" bi napravila predstavu na platou, Dejan Savić, dirigent, sa mog devetog sprata bi im održao čas dirigovanja uz mnogo smeha, itd, itd... Uz spisak radnji, video klubova i

malobrojnih kafana, turistički vodič Bloka 28 bi tako na kraju školske godine osvanuo i na kiosku lokalnog prodavca novina, kao i u opštini Novi Beograd, da uveseljava građane dok čekaju u redu ispred šaltera...

Projekte predlažu škole, zapravo, razredi, ali im u tome takođe treba pomoći. Neophodno je da Ministarstvo kulture konačno štampa brošuru sa svim kulturnim ustanovama i njihovima delatnostima, adresama, telefonima i osnovnim podacima, za celu Srbiju, i ta bi brošura morala biti u svakoj školi, kao vodič i orijentir školama kome da se obrate za pomoć u osmišljavanju projekta. Deca koja poseduju kompjutere bi se preusmerila sa igrice i haotičnog lutanja po internet sajtovima, u realizaciju ovih projekata.

KORPE SVETA

U Belgiji je pre nekoliko godina formirana organizacija pod nazivom KORPE SVETA, za lepše i zanimljivije obrađivanje stranih zemalja. U svakoj korpi se nalaze predmeti karakteristični za tu zemlju, od muzičkih instrumenata do predmeta iz svakodnevnog života, a animator, čovek sa korpom poseduje znanja o toj određenoj zemlji. Tridesetak studenata radi u ovoj ustanovi, sa 30 korpi, znači 30 obrađenih zemalja sveta. Deca, gledajući predmete, slušajući zanimljivosti, muziku i postavljajući svakojaka pitanja, dobijaju tokom jednog časa sa ovom korpom mnogo više KORISNIH I LEPIH INFORMACIJA o drugima, njihovoj kulturi, običajima i religiji, što će im u životu mnogo više značiti od podataka o zalihama uglja u Francuskoj... Do predmeta dolaze uz pomoć ambasada ovih zemalja ili turističkih agencija, kao donatora. Ova ustanova iznajmljuje svoje usluge školama, te gostujuće korpe sveta tako sa lakom odrađuju veliki deo gradiva iz svetske geografije i istorije. U sredini gde deca slabo ili uopšte ne putuju, kao što je slučaj kod nas, ovakve KORPE SVETA bi učinile mnogo na demokratizaciji, i razvoju tolerancije prema drugima. U korpama sveta, ključno mesto, naravno, imaju umetnički predmeti i istorija njihove kulture.

POJAM UMETNOSTI SE TAKOĐE ŠIRI KROZ RAZREDNE PROJEKTE

Fotografija, film, drama, pantomima, circus, dizajn, kostim, primenjena umetnost, animacija, lutkarsvo, dakle, umetnosti – su gotovo potpuno potisnute ili ne postoje u sistemu obrazovanja. Kroz umetničke razredne projekte, uz pomoć profesionalaca i one bi našle svoje mesto. U Francuskoj je, na primer, uveden i predmet umetnost ukusa, koji se bavi kulturom ishrane, od jela, do dekoracije stola, kroz istoriju i geografiju svetskih gurmanluka. Kultura nauke, ili umetnost nauke, takođe je novina, i omogućava interdisciplinarni pristup naučnim oblastima, kroz umetnost: primena fizike u sviranju

muzičkih instrumenata, hemije u kulinarstvu, matematike u arhitekturi, slikarstvu, muzičkoj kompoziciji, biologije i moderne fotografije, dokumentarnog filma i slično.

U okviru postojećih umetničkih predmeta, likovnog i muzičkog vaspitanja, takođe treba da dođe do radikalnih promena. Muzičko opismenjavanje đaka mora biti povezano sa ulogom muzike u svakodnevnom životu, dok u likovnoj kulturi, kulturno nasleđe mora biti primarno, kao i proširenje likovnih oblasti i uključivanje fotografije, vizuelnih umetnosti i primenjenih tehnika u rad sa decom. Projekti kao, na primer, "Slikajmo kao Konjović" (po uzoru na francusku slikovnicu namenjenu učenicima nižih razreda osnovnih škola "Slikajmo kao Matis"), "Šarene životinje od Gogena do Šagala", "Pikasovo odelo za maskenbal" – pružaju mnogo slobodniji i kreativniji pristup savremenoj umetnosti, gde će se akcenat staviti na INSPIRACIJU dece, o kojoj izgleda niko ne razmišlja. Ministarstvo prosvete i Ministarstvo kulture, zato, u saradnji sa odgovarajućim institucijama, moraju da pokrenu nove izdavačke projekte, gde će se planski štampati umetnički časopisi za decu, edicije sa našim kulturnim nasleđem, poput francuskog MALOG ARHEOLOGA, knjižica kao što su *Moj Narodni muzej*, (predlog je već na razmatranju u Narodnom muzeju), ili *Moj muzej na Ušću*, (po uzoru na *Moj mali Luvr*, *Moj mali Orsej*), ili izdanja Britanskog muzeja, poput slikovnice sa egipatskim hijeroglifima, rasonode sa Starom Grčkom, ili nemačkih maketa od kartona za pravljenje mesopotamske kapije TOR i slično (na identičan način se mogu obraditi Stari Sloveni i Nemanjići). Španci su napravili knjižicu strip o Slikaru i princezi, po Velaskezovoj slici LAS MENINAS. Danas, zapravo, ne postoji muzej na svetu koji nema edukativne stalne programe ili koji, u okviru svoje knjižare, nema odeljak namenjen deci – od gumica sa reprodukcijama slika, razglednica i bedževa, do svezaka, penkala, olovaka i školskog pribora, na kojima su ilustracije slika i predmeti iz kulturnog nasleđa. Komercijalizacija umetničkih predmeta ima smisla upravo u ovoj edukativnoj nameni i služi za preusmeravanje neumerene konzumacije kiča ka konzumaciji umetnosti. I, naravno, navikavanju dece na muzeje kao mesta alternativne zabave.

NEOPHODNO JE DONETI PRECIZAN PETOGODIŠNJI PLAN DINAMIKE PROMENA

Francuzi su počeli realno da sprovode svoj petogodišnji plan, etapu po etapu. Prioritet prve godine je akcija JEDNA ŠKOLA, JEDAN HOR, gde se paralelno podstiče ozbiljniji rad sa horovima, i na postojećim visokoškolskim ustanovama, konzervatorijima ili posebnim specijalizacijama, spremaju horovođe, kao profesionalci. Horovi, dakle, nisu više prepušteni samo nastavnicima muzičkog vaspitanja, već profesionalcima. Na dugu stazu, predviđeno je da sve

umetničke akademije imaju svoje pedagoške odseke, kako bi se što pre obrazovao novi nastavni kadar.

Tako ova reforma podrazumeva i reformu nastave u srednjim umetničkim školama koje će iznedriti buduće umetničke pedagoge.

U prvoj godini reforme, budžetski omogućiti jedan broj razrednih kulturnih projekata, u predškolskim i nižim razredima osnovne škole. Svake sledeće godine, broj projekata bi se povećavao i širio na druge razrede. U privatnim i srednjim školama, projekte raditi fakultativno, eksperimentalno, u prve dve godine, a zatim, uz obezbeđivanje sredstava, učiniti projekte obaveznim delom nastave.

Omogućiti PARTNERSTVO sa školama. Povezivanje kulturnih institucija, fondova, instituta sa školama je ključ kvalitetnijih projekata. Očuvanje kulturnog nasleđa treba da bude deo školskog sistema. Zavod za zaštitu spomenika, ili lokalna opština, moraju postati partneri školama u akciji "MOJ SPOMENIK" gde određena škola štiti i brine o određenom spomeniku upravo kroz kulturno-umetnički projekat.

OBRAZOVANJE I REEDUKACIJA NASTAVNIKA, bila bi organizovana putem letnjih škola i seminara, gde bi se upoznali sa idejom o razrednim kulturno umetničkim projektima.

Pedagozi i psiholozi su odavno utvrdili vezu između kreativnog rada i razvoja umnih sposobnosti, ali, ipak, da ponovim – deca koja sviraju klavir, bolje razumeju matematiku, deca koja su vešta u crtanju i vajanju plastelinom, imaju kasnije bogatiji govor, pevanjem se ispravljaju govorne mane i savlađuje mucavost.

U NASTAVI SRPSKOG JEZIKA takođe mora da dođe do korenitih promena uz pomoć umetnosti. Lepota jezika, uživanje u izražavanju, ophođenju, to je ono što razlikuje kulturnog od nekulturnog čoveka. Umesto suvoparne gramatike, koja se na žalost, umesto u srednjoj, uči u osnovnoj školi, treba đake dramskim sredstvima učiti pravilnom govoru i izgovoru. Glumci su neophodni u nastavi srpskog jezika, jer osim u pozorištu i na po nekom radiju, više nigde ne može da se uživa u pravilnoj dikciji, izgovoru i frazama našeg jezika. U Francuskoj, koja je svoju kulturnu dominaciju izvršila, kao i Engleska, upravo putem jezika, svake godine se u celoj zemlji, u svim školama, univerzitetima, političkim ustanovama, sprovodi zajednički test poznavanja francuskog jezika. Čak i predsednik vlade, i svi delegati u skupštini, ali i književnici i akademici, moraju da prođu ovaj test ili kviz, čija se finalna proslava prenosi uživo putem televizije. Ne vidim bolji primer demokratizacije i motivacije da ljudi rade na sebi. Moj utopijski san je da se ta akcija KO NAJBOLJE GOVORI I PIŠE SRPSKI sprovede prvo u našoj skupštini, a zatim među novinarima i voditeljima privatnih i državnih televizija...

Zbog zabrinjavajućeg postotka polupismenih ljudi u našoj sredini, srpski jezik mora da se proučava na svim fakultetima, uključujući i medicinski, jer jedino tako možemo da obrazujemo kompletnog intelektualca, a ne samo sjajnog a nekulturnog zanatliju. Tužno je da čak na Fakultetu dramskih umetnosti, na odseku za dramaturgiju, gde se školuju budući pisci, ne postoji predmet Srpski jezik...

Osnovnu predrasudu koju treba razbijati na svim nivoima, i kod profesora i kod đaka i kod roditelja, je da je umetnost neobavezna, neozbiljna i usputna ljudska delatnost, da su igra i kreacija infantilna zabava i da se od toga ne može živeti niti izdržavati porodica. Vreme je da sa takvim primitivizmom i konzervativizmom završimo jednom za svagda, tako što ćemo odškolovati kulturne ljude, razviti njihove potencijale, obezbediti im samostalnu egzistenciju i sa tako obrazovanim ljudima ući u svet.

A, ako neko posumnja i kaže da je to kod nas nemoguće, podsetiću ga na scenu iz filma *Let iznad kukavičijeg gnezda* (*One Flew Over The Cuckoo's Nest*, 1975) Miloša Formana (Milos Forman), kada Džek Nikolson (Jack Nicholson), pred zbnjenim pacijentima psihijatrijske klinike, pokuša da isčupa mermerni stub sa mokrim čvorom. Kada mu to ne pođe za rukom, on se okrene bolesnicima i kaže: "Ja sam bar pokušao". Naša je dužnost da bar pokušamo.

Maja Volk

SCHOOL REFORMS AND CULTURE

Summary

It is a sad fact that our primary and secondary schools have become quite uninteresting for the young people who attend them. The knowledge they are forced to acquire there evaporates within days, leaving a void children usually fill with massive quantities of low quality entertainment and kitsch. This paper proposes three changes which could help remedy this situation: introduction of artistic projects into the classroom, enabling each child to experience, at some point during the first twelve years of his education, the thrill of artistic creativity; introduction of professional artists into schools, as resident artists or project coordinators; introduction of more contemporary art into the already established subjects dedicated to the study of art, because the children find modern art easier to understand, and can be lead from there into deeper and more complex appreciation of the past. What such reforms would offer the child is less passive knowledge and more culture. Pleasure in schools can only be obtained through art, that is through creativity: through creating, or observing the process of creation. Creative activities, freedom of expression, varied approaches and styles are the only way to learn tolerance and democracy.